

Tåkern



J F M A M J J A S O N D



Gryning över Väversundamaden, juli. Kanske någon liten tranfamilj finns därute.

Tåkern är en av landets främsta fågelsjöar, en näringsrik sjö med Nordeuropas största vassar i ett flackt jordbrukslandskap. Att medeldjupet inte är mer än 0,8 meter lockar mängder av sjöfåglar till näringssök även mitt ute i sjön. Strandängarna och den blå bården innanför vassarna hålls öppna i ett fint samarbete mellan betande boskap, jordfräsar och bandvagnar. Tåkern inbjuder till besök både under flyttnings- och häckningstid, inte minst i samband med att tusentals tranor och gäss finns runt sjön i september-oktober eller under den mest intensiva delen av våren, med hundratals sjungande fåglar. Många fina anläggningar med torn, gömslen, spångade leder och Naturum förhöjer upplevelsen.

ÅRSTIDERNA

VÅR. Sånglärka, stare och tofsvipa anländer i mars och de riktiga tropikflyttarna – först stenskvätta, senare bland annat lövsångare – återvänder från mitten och slutet av april. Rödröm börjar tuta i mars, och mot slutet av månaden kommer brun kärnhök tillbaka.

Tusentals sädgäss kan uppträda runt sjön, även tundrarasen *rossicus* (exempelvis 1 250 ex. vid Hångerlandet den 9 april 2015). Den 28 april 2011 rapporteras 200 spetsbergsgäss vid Tovören. Även hundratals sångsvanar finns på plats i skiftet mars/april, och några mindre sångsvanar brukar också rasta i mars eller senare i april.

En av de verkliga karaktärsarterna, trast-sångaren, dyker upp från slutet av april och blir vanlig under maj. Vassångare har en liten fast population som också anländer från slutet av april. Pungmesens sisande hörs från och med maj.

I maj kommer också svarttärnorna, och i maj-juni rapporteras dvärgmåsar på väg norrut. Enstaka rosenfinkar sjunger i maj eller juni.

Skäggmes finns i vassarna hela året, och hur många som finns under våren beror på hur sträng vintern varit.

Under senvåren rastar en del vadare, mest storsnäppor, spovar och beckasiner, men även arter som spovsnäppa, mosnäppa och myrsnäppa förekommer sparsamt. Enstaka dubbelbeckasiner spelar årligen.

TÅKERN

SOMMAR. Tåkerns häckfågelfauna karakteriseras av strandängarnas arter – tofsvipa, enkelbeckasin, rödbena, gulärta och ängspioplärka – samt i ännu högre grad av vassfåglarna: rödröm, brun kärnhök, vattenrall, skrattnås, svarttärna, sävsångare, skäggmes och sävsparv. Pungmes häckar vissa år. I maj-juni är det verkligen full aktivitet längs stränderna, inte minst tack vare mängder av högljudda skrattnåsar.

Tåkern är landets främsta lokal för trast-sångare med drygt 200 sjungande hanner. Även vassångare har sin största population i Tåkern med runt 10 sjungande hanner.

I de ljusa sommarnätterna spelar vaktel och småfläckig sumphöna. Kornknarr är inte längre årlig men hörs ibland.

Gråhakedopping, snatterand och årta häckar, och på olika håll runt sjön sjunger gråshoppångare och kärrsångare. Ängshök är nästan årsviss under maj-augusti.

Under sommaren ruggar stora antal av knölsvan, grågås, brunand, sothöna etc. i sjön.

Höstflyttande vadare dyker upp i juli – sällan i några mängder, men artvariationen är ofta god med spovsnäppa, mosnäppa, kustpipare, myrspov, svartsnäppa, brushane och åtskilliga andra. Skräntärna besöker sjön i juli-augusti, och den 3 augusti 2012 fanns 43 ex. vid Sjötuna udde.



Hitta dit

Tåkern ligger nära E4:an mellan Mjölby och Ödeshög i Östergötland. Från öster: passera Mjölby och ta höger genom Väderstad till områdena runt Hov respektive Glänås. Från söder: ta av mot väster i Ödeshög in på väg 919 till Väversunda och andra delar av västra Tåkern. Också från Motala och Vadstena norrifrån när man Tåkern via väg 919.



HÖST. Vadarsträcket fortsätter med spovar, storsnäppor, ljungpipare och enkelbeckasin samt *Calidris*-vadare i små antal. Myrsnäppa och smalnäbbad simsnäppa har tillfälligt setts. Dvärgbeckasin rastar från mitten av september till mitten av november.

Gulärla, stare och svalor övernattar i stora antal i vassarna. Från augusti–september samlas också mängder av änder och sot-höns. Talrikast är brunand (31 000 ex. den 13 september 2014), sothöna (30 000 ex. den 16 augusti 2014) och bläsand (13 250 ex. den 12 oktober 2014).

Havsörn ses hela året, inte minst under hösten då födotillgången är särskilt riklig, och ett liknande uppträdande visar pilgrimsfalk. Andra rovfåglar i september–oktober är blå kärnhök, fjällvråk och stenfalk.

Trana har ökat vid Tåkern liksom på andra håll, och den 13 september 2014 rastade 7 100 ex. i hela området.

Ett annat spektakulärt inslag är sädgås och den 25 oktober 2014 fanns 13 300 ex. runt sjön. Även vitkindad gås är talrik och den 25 oktober 2014 räknades 2 300 exemplar in. Spetsbergsgås har bokförts tresiffrigt under senhösten. Letar man noggrant i flockarna kan man hitta någon småflock med bläsgäss eller prutgäss.

Salskrake är som talrikast under senhösten och 600 ex. rastade vid Sjötuna udde den 27 oktober 2013.

Rödstrupig piplärka och blåhake är nästan årliga i september. Senare kommer snösparv, vinterhämling, gråsiska och varfågel, oftast från början eller mitten av oktober.

VINTER. Under vintern ligger isen som regel och de stora antalen svanar, gäss och änder är borta, även om 200 spetsbergsgäss fanns vid Ramstadbron ännu den 18 december 2011. Här och var i vakar kan man även hitta vigg, knipa, storskrake och salskrake. Småflockar av sädgås finns ibland kvar i januari.

Skäggmes är delvis stannfågel och hörs i vassarna hela vintern – men om vintern blir sträng eller lång minskar antalen drastiskt. Rördrom har tillfälligtvis övervintrat liksom sävsparv. Gråsiska förekommer årsvisst, ibland med någon snösiska i flockarna. Enstaka varfåglar ses.

I omgivningarna jagar havsörn, blå kärnhök, kungsvörn och stenfalk.

TILLFÄLLIGT. Bland tillfälligt observerade fåglar kan nämnas fjällgås, rödhalsad gås,

amerikansk kricka, blåvingad årta, rödhuvad dykand, ringand, vitögad dykand, ägretthäger, svart stork, bronsibis, skedstork, brun glada, stäpphök, större skrikörn, aftonfalk, jaktfalk, mindre sumphöna, svartbent strandpipare, fjällpipare, sibirisk tundrapipare, tuvsnäppa, tereksnäppa, dammsnäppa, svarthuvad mås, vitvingad trut, vitvingad tärna, turturduva, fjälluggla, rostgumpsvala, större piplärka, svarthakad buskskvätta, flossångare, fält-sångare, busksångare, lundsångare, svartpannad törnskata, rosenstare och videsparv.

LOKALERNA

GLÄNÅS. Det mest välbesökta området. Utsikt över en stor del av sjön och god chans på åtskilliga av Tåkerns karaktärsarter; gott medljus under större delen av dagen. Torn med rullstolsramp, **Naturum**. Tub rekommenderas i tornet. Följ vägvisning mot Glänås/Naturum. Från den rymliga parkeringen är det några hundra meters promenad genom lövskog med sjungande grönsångare.

Från **Glänåstornet** utgår en 2 km spångad led mot väster till Svanshals udde. Leden passerar via strandskog och **Svanshals äng**, en betad, kalkrik strandäng med rik häckfågelfauna. Några hundra meter av spången har dessutom dragits genom vass, och här finns också plattform och gömsle.

SVANSHALS UDDE. Utsikt mot väster över de västra delarna av sjön med Omberg i bakgrunden. Här är vassrikt och många av fåglarna ses på ganska långt håll. Medljus främst under morgon och förmiddag. Tubkikare rekommenderas. Nås via vandringsled från Glänåstornet eller Svanshals.

RENSTAD KANAL. I vassarna vid Renstad kanal genomför Tåkerns Fältstation ringmärkning av fågel med varierande bemanning från sommaren till senhösten. Personalen huserar i Åsen öster om Renstad.

VÄVERSUNDAMADEN. En plattform med rullstolsramp vid **Lövängsborg** blickar ut över den vidsträckta Väversundamaden. Under vår och försommar översvämmas området som då lockar till sig rastande och häckande änder och vadare. Bra medljus från middagstid. Tubkikare rekommenderas. Rymlig parkeringsplats.

SVÄLINGE. En cirka 900 m lång promenad leder längs Tåkerns kanal först till en plattform – med utsikt över en stor, fuktig mad – och senare till **Svälingetornet**. **Tåkerns kanal/Mjölnån** är sjöns utflöde, och det är här som isen först går upp om våren. Under april samlas stora mängder änder, gäss och doppingar i väntan på att isen skall släppa sitt grepp om den övriga sjön. I tornet har man delvis motljus under en stor del av dagen, bäst medljus på morgonen (även kväll). Tub rekommenderas. Parkeringsplats.

HOV. På åkermarkerna runt **Hov** och **Säby** rastar stora mängder gäss och tranor höst och vår. **Hovtornet** (med rullstolsramp) blickar ut mot väster över strandängar och vassar i sjöns östra del. Från tornet har man utmärkte möjligheter att följa de väldiga, kacklande flockarna av sädgås som morgon och kväll flyger mellan sjön och omkringliggande fält. Medljus mot sjön på morgonen. Använd tub. Tornet nås via 200 m lång, rullstolsanpassad led från rymlig P-plats.

SJÖTUNA UDDE. Den bästa lokalen för rastande vadare. Den ligger inom området med beträdnadsförbud under april–juni men är tillgänglig när vadarsträcket dragit igång i juli. Använd tubkikare. Nås via vägen till Sjötuna gård. Vägen är privat, så man får parkera med omsorg.

FÅGLARNA

Gäss. Gässen sover i sjön och flyger i gryningen ut till sina matplatser främst på fälten nordost om sjön. Både uppflöget och kvällens återflog följs bäst från Hovtornet, men kan också bevakas från Svälingetornet. Via småvägarna norr och öster om sjön (eller på andra håll runt sjön) kan man spana igenom de näringssökande flockarna.

Rastande änder. Förekommer över stora delar av sjön och kan ses från alla fågeltornen; överblicken i allmänhet bäst från Glänåstornet. Även Hovtornet är många gånger en bra utsiktspunkt, med änder på närmare håll, och i synnerhet på morgonen i medljus. Det gäller även årta som är fåtaligare än andra simänder, liksom salskrake på vintern innan isen lagt sig.

Vaktel. Kan höras snart sagt var som helst i de odlade områdena runt Tåkern.

Gråhakedopping. Häckar på flera platser i sjön, ses regelbundet från Glänåstornet.

Rördrom. Överallt där det finns vass. Hörs eller ses flyga förbi från tornen vid Glänås, Hov och Svälinge.

Småfläckig sumphöna. Hörs ofta från plattformen vid Lövängsborg, men också på många andra håll runt sjön.

Trana. Fina obsar från tornen i Glänås eller Hov när de på kvällen flyger in för övernattnings i Lorbydelat. Ses ofta bra också från Svälingetornet.

Rastande vadare. Bästa är Sjötuna udde (tillgänglig från 1 juli), men observationer görs också från Glänåstornet, Hovtornet och andra torn.

Dubbelbeckasin. Väversundamaden.

Svarttärna. Ses på många håll, bland annat från Glänåstornet. Häckar på Tovören och kan då observeras från Svälingetornet. Sjötuna udde utmärkt lokal i juli–augusti.

Trastsångare. Förekommer i de flesta vassar runt sjön, och under en promenad längs leden västerut från Glänåstornet brukar man höra flera kraxande individer.



Skäggmes. Sveriges största population.

Skäggmes. Finns normalt sett överallt i vassarna och kan höras från alla tornen. Fin chans till närbild från spången genom vassen på sydöstra sidan av Svanshals udde.

Pungmes. Bästa lokalerna varierar från år till år men Svälingetornet är ofta ett rätt säkert kort. Andra bra områden är Svanshals udde och Glänåstornet.